

„Toți cei din congregație care se întorseseră din captivitate, au făcut colibe ... și a fost o bucurie foarte mare” (Neemia 8:17) **ויעשו כל הקהל השבים [anul 5786] מן השבי סכות וישבו בסכות ותהי שמחה גדולה מאד 5786]**

De doi ani, cuvintele nemuritoare al marelui înțelept Rambam despre obligația de a elibera ostatici, se află pe prima pagină a site-lui nostru. În sfârșit, sperăm cu toții că vom putea elimina acest articol.

Astfel ajungem la cuvintele marelui conducător al poporului evreu care se reîntoarce din exilul babilonean, Neemia fiul lui Hacalia, care a fost unul din inițiatorii construcției celui de al doilea Templu. El ne povestește:

„Toți cei din congregație care se întorseseră din captivitate, au făcut colibe și locuiau în colibe ... și a fost o bucurie foarte mare” (Neemia 8:17).

Este uluitor cât de mult se aseamănă ceea ce se petrece în aceste zile cu ce citim în Vechiul Testament. Astăzi, ca și atunci, această întoarcere din captivitate se petrece în zilele sărbătorii de Sucot (Sărbătoare Colibelor). Astăzi, ca și atunci este o bucurie foarte mare.

Tot ce ne rămâne este să fim demni acestor oameni și de asemenea acestor fapte, pe care fiecare le poate înțelege după credința și înțelepciunea lui.

Sperăm ca foarte curând să putem repeta cuvintele profetului: „Fiii tăi s-au întors în țară” (Ieremia 31:16) **ושבו בנים לגבולם**

Hanuka - Hana cu cei șapte fii חנה ושבעת בניה [anul 5786]

Legenda despre „Femeia cu cei șapte fiii” este o poveste apocrifă martirică despre o femeie și cei șapte fii ai ei, care sunt omorâți pentru *Kiduş haŞem*, „sfințirea Domnului”, adică martiri ai unei calomnii sau atacuri antisemite asupra unui evreu, fiind gata să moară doar să nu calce poruncile Domnului. Sursa primă în care găsim povestea este cartea Macabei 2 -dintre cărțile necanonice din Biblia Ortodoxă. Povestea este atribuită epocii regelui Antioh al IV-lea Epifanes și explicată ca una din cauzele revoltei Haşmonaimilor.

Printre evrei, povestea a devenit un model de devotament desăvârșit pentru Tora și poruncile ei, ca și un simbol al consacrării vieții pentru *Kiduş haŞem*. Povestea a fost adoptată de creștini și musulmani la care femeia și băieții au fost prezentați martiri în fața puterilor păgâne.

Sursele

Prima sursă - cea mai complexă este în cartea apocrifă Macabei 2 în care cap. 7 este dedicat acestei povești. Aici este vorba despre șapte frați și mama lor al cărei nume nu este menționat. O versiune asemănătoare - fără numele femeii - se găsește în altă carte apocrifă - Macabei 4, care nu este în Biblia Ortodoxă. În Macabei, cauza restricțiilor este pretenția regelui Antioh de la băieți ca ei „să atingă carnea de porc interzisă”. Băieții refuză unul după altul și sunt astfel executați, inclusiv mezinul care este încă mic. Povestea din vol.2 al cărții este atribuită istoricului evreu Ianus din Cirene din sec I î.e.n. Povestea în întregime se află în volumul 4 al Macabeilor.

Povestea pe scurt

Aproximativ aceeași poveste apare pe scurt în Talmud, tractatul Gitin, printre legendele numite „Legendele Distrugerii (Templului)”. Nici aici nu apare numele femeii. În varianta mai complexă din midrașul „Echa Raba” nu apare numele ei. Aici, ca și în Talmud povestea este foarte asemănătoare. După ce regele a omorât pe primii șase băieți, el a ajuns la al șaptelea, mezinul, care avea doar doi ani și jumătate. În ciuda vârstei și el refuză să atingă carnea. Regele, înfuriindu-se, a aruncat sigiliul său pe jos și a poruncit băiețelului să-l ridice. Dar acesta a refuzat din nou. După ce regele a poruncit ca băiatul să fie ucis, mama l-a rugat să-i dea voie să se despartă de el. Regele a fost de acord. Ea l-a luat și a început să-l alăpteze, însă regele a poruncit ca pruncul să fie luat din poalele mamei sale și să fie omorât. Femeia, care a fost martoră la uciderea celor șapte fii ai ei, a înnebunit și s-a aruncat de pe acoperișul palatului spre moartea ei.

Povestea mai apare și în alte surse evreiești, în alte midrașim, iar în altă variantă la istoricul Iosefus Flavius din sec. întâi e.n. din Israel.

Probleme de cercetare

Prima problemă este cantitatea și diversitatea variantelor poveștii. În Macabei 2 regele este Antioh Epifanes, iar cererea lui de la băieți este să se atingă de carne de porc. În Talmud, ni se povestește așa: „O întâmplare cu Miriam fiica lui Nahtom care a fost luată prizonieră împreună cu băieții ei”. Regele în acest caz este numit „Cezar”, referindu-se în mod clar la stăpânirea romană. Aici cerința este de a se închina la o statuie, adică păgânism pur. Este clar că înțelepții evrei au schimbat cauza uciderii băieților de la o chestiune greacă locală la o problemă universală de păgânism oriunde în lume.

Diferențe sunt și în privința sorții mamei. În Macabei 2 ea este ucisă din porunca reginei, pe când după versiunea din midrașul „Eicha Raba” ea se sinucide după uciderea mezinului. De asemenea și în privința numelui mamei. În versiunile antice ea este denumită „mama”, Marta sau Miriam, pe când numele de Hana apare pentru prima oară în cartea istorică târzie „Iosifon” din sec. al X-lea probabil din sudul Italiei. Cartea este o adaptare târzie a cărților lui Iosefus Flavius. Acest nume târziu de Hana este cel care a rămas tipărit în memoria poporului.

Învierea - baza poveștii

Ideea pe care încearcă povestea s-o transmită este una foarte răspândită în perioada celui de al doilea Templu - învierea morților. Acest lucru va avea loc doar după venirea lui Mesia. Credința în acest fenomen este una din cele 13 principii ale credinței evreiești și stă la baza principiului de răscumpărare - *gmul* גמול. Această temă dorește o analiză mai amplă pe care noi o vom desfășura în curând. În povestea noastră, băieții sunt gata să renunțe la viața lor în schimbul răsplătirii pe care o vor primi pe lumea care va veni.

Ideile apocrife ale poveștii

Cartea Macabei 2 ne dăruiește descrierea cea mai amplă a poveștii. Această carte a fost scrisă în legătură cu restricțiile impuse de regele grec Antioh al IV-lea Epifanes în sec. 2 î.e.n. care a dus la izbucnirea revoltei Macabenilor și instituirea regatului Hașmonaimilor. Refuzul băieților de a atinge carnea nu este numai un semn de rebeliune, ci este o credință neclintită în căpătarea recompensei. Cartea conține noțiuni fariseice care includ credința în învierea morților în ziua de judecată. Motivul prim în discursurile băieților este că ei își sacrifică corpul temporar știind că Domnul îl le va reda.

Cartea Macabei 4 se concentrează mai mult pe aspectul filosofic al martirologiei. Acest narativ este folosit aici pentru bazarea principiului filosofic al culturii evreiești-heleniste de superioritate a minții ca dovadă a faptei că credința evreiască nu este numai o adunătură de legi, ci și o filosofie profundă - nu mai puțin decât cea greacă.

Când povestea a trecut de la literatura apocrifă la cea rabinică ea s-a transformat. fiind adaptată la situația post-distrugerii Templului. În varianta talmudică narativul se schimbă: Regele Antioh devine „Cezar”, femeia primește un nume. Această schimbare are un scop precis: când s-a redactat Talmudul, puterea asupritoare a lumii și a regiunii devenise Roma.

Cea mai evidentă schimbare se manifestă în legătură cu cauza morții băieților. În loc să le ceară să mănânce porc, cezarul le cere „un strop de păgânism”. Aceasta este în fond transformarea unei cauze specifice la o restricție generală universală.

Midrașul „Eicha Raba” care este decernat distrugerii Templelor, le elogiază în mod special pe femei. Aici femeia este numită Marta sau Miriam. Discursul scurt al mezinului este foarte convingător. El spune regelui: „Tu ești un rege bătrân și prost, care își bate joc de darurile pe care le susține, dar care nu îi aparțin. Oare tu știi dacă vei mai trăi mâine?” El mai spune că suferința pe care i-o provoacă regele este „limitat”, pe când recompensa divină este infinită. Apogeul vine când midrașul compară faptele mamei cu jertfirea lui Isaac de către Avram.

Chestiunea numelor femeii

Anonimitatea femeii în literatura apocrifă vine ca să întărească rolul simbolic al femeii. În cărțile Macabeilor ea reprezintă neamul evreiesc opresat sub jugul grecilor. Apariția numelor vine ca să ancoreze personajul ei în realitatea evreiască. Numele de Hana, cel cunoscut astăzi și care apare doar începând de la variantele din Evul Mediu, adaugă o legitimație literară provocându-ne la o legătură inevitabilă cu Hana, mama lui Samuel care reprezintă rugăciune, suferință și eliberare profetică. Acordarea numelui de Hana a dus până la sfârșit povestea Hanei și cei șapte fii la ridicarea ei dintr-o poveste locală la un prototip universal de devotament final - *Kiduş HaŞem* קידוש השם.

Concluzii

Povestea este un stâlp solid pentru întărirea credinței în răsplată în lumea care vine și o dată cu ea învierea

morților. Acestea erau temeliile ideologiei fariseilor care promovau credința că Domnul poate să readucă corpul și sufletul.

Povestea promovează nu numai credința că învierea morților poate să vină în orice clipă, ci și martirizarea neclintită în moarte pentru *Kiduş HaŞem*, adică mai bine mori decât să te abați de la poruncile divine sau decât să păcătuiești prin păgânism.

Povestea Hanei cu cei șapte fii s-a păstrat în memoria națiunii ca o dovadă a unui devotament desăvârșit pentru menținerea credinței în condițiile oribile ale exilului și în încercările neîncetate ale altora de a pune la încercare credința evreilor și de ai abate de la drumul lor. Aceste semnale de martirizare sunt foarte apreciate nu numai de evrei, ci și de creștini, care în asemenea cazuri îi sfințesc pe martiri, după cum au făcut și creștinii Hanei și celor 7 fii, data stabilită de unele grupări fiind 1 august.

La evrei, unde nu există sfinți, ei au devenit un model popular de victorie a credinței pe drumul spre libertate – *gheula* גאולה din robia exilului, iar evenimentul s-a stabilit de Hanuka – o revoltă de eliberare de sub o stăpânire păgână străină.

Iom HaKipurim - Kaparot, o datină de secole [anul 5786) כפרות

Kaparot este o tradiție extrem de veche, care se derulează în ajun de Iom Kipur. După căderea celui de al doilea Templu și abrogarea ceremoniei țapului ispășitor, s-au inițiat ceremonii alternative pentru căință materială de la păcatele omului. După aceea, s-a stabilit o tradiție controversată de mulți în zilele noastre, în care se învârtește o găină sau un cocoș deasupra capului cerând ca pasărea să moară și nu omul, care să trăiască în bine. După ce se termină ritualul pentru toți, pasărea este jertfită și, de obicei se dă săracilor sau este răscumpărată și banii se dau săracilor. Unii îndeplinesc cutuma fără animale, învârtind bani deasupra capului, care sunt donați direct săracilor.

Înțelepții din această perioadă îndelungată post-talmudică sunt divizați în două tabere – una care favorizează ritualul, iar a doua care se opune clar și răspicat. Astăzi, organizațiile de apărare a drepturilor animalelor stau în fruntea opoziției la acest ritual antic.

Ritualul

Se obișnuiește să se țină cutuma în dimineața ajunului de Iom Kipur, însă se poate face în toate cele zece zile dintre Roș Hašana și Iom Kipur. Cel care îl face, ține găina (pentru fete) sau cocoșul (pentru băieți) și spune următoarele versete:

„Omul

- Cei care stau în beznă și întuneric, cei încătușați în sărăcie și în fiare (Psalmi 107:10)
- (Domnul) îi scoate din beznă și le rupe lanțurile (Psalmi 107:14)
- Nelegiuire lor îi derutează pe cei proști din drum, iar de la fărădelegile lor ei vor suferi, orice mâncare ei vor detesta și vor ajunge la porțile morții, în necazul lor strigau spre Domnul, ca El să-i salveze de la strâmtorare. A trimis cuvântul său și i-a vindecat și i-a scăpat din mormintele lor, i-au mulțumit Domnului Dumnezeului pentru îndurarea sa și minunile făcute lor. (Psalmi 107:17-21)
- Dacă vine la om un înger susținător dintr-o mie care să-i spună care este cinstea lui, [Domnul] îl va grația și va spune, scutește-l ca să nu coboare în lumea morților (Iov 33:23-24)

[Aceasta este alternativa mea, acesta este schimbul meu, acesta este mântuirea mea, acesta este cocoșul/găina care va merge la moarte \(banii care vor merge la caritate\), iar eu voi merge la viață lungă, bună și în pace](#)".

Rugăciunea se repetă de trei ori. Obiceiul este să se folosească găini albe, culoare care simbolizează pe cei neprihăniți sau pe iertarea fărădelegilor, după cum ne spune profetul Isaia: „... dacă păcatele voastre vor fi ca [pânza] cărămizie, ele se vor face albe ca zăpada” (Isaia 1:18). În orice caz, găinile albe nu sunt obligatorii.

Adaptarea obiceiului

Ritualul este amintit pentru prima oară în sec. al șaptelea de un înțelept din orașul Sura în Babilonia. Lucrurile apar într-un comentariu atașat Talmudului, care amintește acest obicei, într-o formă puțin diferită de cea de astăzi, deja din perioada talmudică. Este clar că are legătură cu jertfirea animalelor și a păsărilor dinaintea sărbătorii de Iom Kipur.

Disputa legată de acest ritual a început încă din perioada aceea. Ea s-a întărit în Evul Mediu, mai ales în Spania. Marele înțelept Ramban (Nahmanides, Spania sec. 13) scrie că originile obiceiului se află în păgânism și în superstiții. Alții au criticat acest fel de jertfă deoarece jertfe de animale pot fi aduse numai în Templu, care nu există deocamdată. Marele înțelept, Rabi Iosef Karo, autorul codexului de reguli „Șulhan Aruch” neagă și el aplicarea acestei cutume. Ramban nici măcar nu-l amintește.

Astăzi, organizațiile de protecție a animalelor se opun drastic obiceiului. În Israel și legislația se opune, sacrificarea animalelor nu poate fi făcută în particular, ci doar de instituții aprobate de stat sub supravegherea unui medic veterinar. Primul proces în acest sens a avut loc în 2007. De aceea, marea majoritate s-a lepădat de obiceiul milenar și în locul lui donează bani nevoiașilor.

Iom Kipur Katan יום כיפור קטן - o zi de jale lunară

[anul 5786]

Iom Kipur Katan este o zi de doliu practicat de unii evrei o dată pe lună, în ajun de Roş Hodeş (o lună nouă). În această zi se țin unele ritualuri de doliu, se postește și se spun rugăciuni de *slihot* סליחות („iertări”).

Originea ritualului este perceperea că Roş Hodeş, prima zi a lunii este o zi de iertare, iar începutul de lună este un prilej de a cere iertare și a corecta păcatele făcute de fiecare dintre noi în luna care s-a terminat.

Obiceiul de a posti în ajun de Roş Hodeş apare pentru prima oară în cartea *Leket Yoşer* לקט יושר „O culegere de dreptăți” - o carte de halacha, reguli și obiceiuri din sec. al XV-lea, despre viața și obiceiurile lui Rabi Israel Iserlin, unul din cei mai mari înțelepți așkenazi, cunoscut și după numele celei mai importante cărți ale lui *Trumat hadeşen*.

Numele de Iom Kipur Katan apare pentru prima oară în cartea *Şnei Luhot Habrit* שני לוחות הברית „Cele două table ale legământului” scrisă de Rabi Ieşaya Horowitz și apărută în anul 1649. Cartea este o operă importantă în domeniul moralei evreiești. Chiar și astăzi cartea este o referință de bază în iudaism și a avut o influență covârșitoare asupra hasidismului, mai ales asupra înțeleptului Baal Şem Tov (Beşť).

Sursa tradiției

Sursele acestei tradiții se găsesc deja în Tora, în cartea Numeri 28:15, unde Domnul poruncește poporul evreu să aducă de Roş Hodeş o jertfă de păcat. De aceea această zi este considerată ca o zi de judecată și de iertare în afara faptului că este o zi de sărbătoare.

Idea a fost dezvoltată în Talmud, în tractatele Şavuot și Hulin, după care jertfa de Roş Hodeş este o iertare a Domnului pentru că a micşorat lumina lunii în cele şapte zile ale creării. De oarece această zi este o zi de sărbătoare și veselie, cabaliştii din sec. al XVI-lea în frunte cu Rabi Moşe Cordovero să jelească în ziua de ajun de Roş Hodeş. Bineînțeles, această tradiție nu apare în Şulhan Aruch. Cu timpul, s-a stabilit și un Seder de Iom Kipur Katan, care se spune împreună cu rugăciunea de Minha. Obiceiul este ca să se roage și cei care nu postesc.

Perioadele rugăciunii

Rugăciunea de Seder Iom Kipur Katan nu se spune de toate zilele de Roş Hodeş, ci doar în opt sau nouă în an bisect din cele 12 sau 13 luni. Lunile în care nu se spun sunt următoarele:

- Ajunul lunii (Mar)Heşvan, din cauză că de curând a fost Iom Kipur „cel mare”. O altă cauză este că în ultimele zile ale lunii Tişre nu se spune Tahanun (de doliu) fiindcă este sărbătoarea de Sucot.
- Ajunul lunii Tevet, din cauză că el cade întotdeauna de Hanuca în care nu se ține doliu.

- Ajunul lunii Iyar, de oarece în luna anterioară, Nisan, nu se spune Tahanun.
- Ajunul lunii Tişre, de oarece este ajun de Roş Haşana și nu este considerat ajun de Roş Hodeş.

Obligațiile religioase ale femeilor în iudaism [anul 5786]

A. Mițvoturi de care femeile sunt obligate

Femeile, spre deosebire de bărbați, nu sunt obligate să îndeplinească toate mițvot-urile și să participe la toate rugăciunile. Ele sunt obligate să îndeplinească toate mițvot=urile *lo taase* לא תעשה (în număr de 365), însă sunt scutite de majoritatea mițvot-urilor ase (în număr de 248), mai ales mițvot-urile „care depind de timp”.

Mițvot-uri ase „care depind de timp” מצוות עשה שהזמן גרמן

Aceste porunci aparțin mițvot-urilor ase, adică „să faci”, care sunt în număr de 248. Ele sunt cele care trebuie să fie aplicate în perioade constante, iar după aceea ele se anulează. Vom aduce doar câteva exemple. Mițvaua de Suca סוכה trebuie ținută doar în zilele de Sărbătoare a Colibelor, adică de Sucot și se anulează tot restul anului. La fel și mițvaua de tefilin תפילין, care se aplică doar în zilele de muncă și nu de Șabat sau sărbătoare și doar ziua și nu noaptea. Alte mițvot-uri care sunt incluse în această categorie sunt: țîțit ציצית, chemarea de Şma שמע קריאת, ascultarea Şofarului de Roş Haşana, posturile inclusiv cel de Iom Kipur și clătinirea Lulav-ului de Sucot. Există o mare dispută dacă Birkat HaLevana ברכת הלבנה, „binecuvântarea lunii” aparține la această categorie.

Din această listă femeile au fost obligate de câteva mițvot din Tora, cu toate că aparțin la această categorie de mițvot „care depind de timp”. Printre acestea se numără nițvaua de „bucurie” *simha* שמחה, o obligație de cele trei Regalim, mițvat Hakhel הקהל de sărbătoarea de Şmini Ațeret, Kiduşul de Șabat și de sărbătoare, postul de Iom Kipur și mâncarea azimei *mața* în prima noapte de Pesah. La ținerea riguroasă a acestor mițvot sunt obligate și femeile. Această obligație apare în Mişna, tractatul Kiduşin 1:7, iar apoi este tratat detaliat în Talmud.

Majoritatea înțelepților din Talmud susțin că femeile sunt scutite și de mițvot „care depind de timp” de la înțelepți, printre care rugăciunea de Hallel de Roş Hodeş. Cu toate acestea femeile sunt obligate la câteva mițvoturi din această categorie: patru pahare (de vin) în noaptea de Seder Pesah, citirea Meghila-ei (Ester) de Purim și aprinderea lumânărilor de Hanuca. La restul mițvot-urilor din această categorie, femeile și bărbații sunt obligați în

mod egal. Așa scrie în Mișna, în același loc. De exemplu în obligația de a instala o mezuză מִזְוָזָה, în darea de donații și zecuieli.

Despre mițvot *lo taase* „care depinde de timp” atât bărbații cât și femeile sunt obligați să se ferească de ele. De exemplu: interzicerea de *hameț* חָמֵץ de Pesah, de mâncare și băutură de Iom Kipur. Însă există câteva mițvot *lo taase* care aparțin exclusiv bărbaților, cum ar fi „interzicerea scurtării peot-ilor פְּאוֹת „perciuni de păr”, interzicerea aranjării bărbii cu un brici sau interzicerea bărbaților cohen-preoți de a intra într-un cimitir.

B. Rugăciuni de care femeile sunt obligate

În Mișna, tractatul Brachot, scrie că femeile, ca și bărbații, au obligația de a se ruga. Cauza apare în Talmud: la fel ca și bărbații, femeile au nevoie de milă, iar aceasta o găsesc rugându-se la Domnul.

În primul rând, femeile sunt obligate să se roage Șaharit, Minha și Arvit. O femeie care vrea să se roage Musaf de Roș Hodeș sau de Șabat sau de sărbătoare, poate s-o facă de asemenea.

Rambam are unele idei puțin diferite de înțelepții din perioada talmudică. Noi nu ne vom ocupa de această chestiune. Chiar dacă sunt unele diferențe între înțelepți, niciunul nu neagă dreptul femeilor de a se ruga.

Majoritatea susțin că femeile trebuie să se roage „Șmone-esre” שְׁמוֹנֵ-עֲשָׂרָה de Șaharit și de Minha, pe când Arvit este opțională. Femeile sunt scutite de Kriat-șma „Chemarea de Șma”, deoarece este o mițva „care depinde de timp”.

Sunt unii care îl urmează pe Rambam, care susțin că femeile trebuie să se roage doar o rugăciune pe zi. După părerea marelui înțelept, femeile au obligația din Tora care spune că fiecare este obligat să se roage o dată pe zi. Înțelepții le-au stabilit bărbaților o mițva ca ei să se roage de trei ori pe zi, pe când femeile au rămas cu mițvaua din Tora – rugăciune o dată pe zi. Deoarece mițvaua „nu depinde de timp”, ea se aplică femeilor.

Divergențele continuă și în legătură cu Șabat și Roș Hodeș. La rugăciunea de Musaf care se adaugă în aceste zile, unii spun că se cere milă de la Domnul și de aceea femeile pot spune această rugăciune. Rugăciunea de Hallel care se adaugă de sărbători și de Roș Hodeș este o mițva „care depinde de timp” și de aceea femeile sunt scutite de a-l spune.

După majoritatea înțelepților femeile sunt scutite de ascultarea citirii Torei care „depinde de timp”. Cu toate acestea, ei susțin că este bine ca ele să asculte citirea Torei întregul an. La ridicarea Torei, femeile ca și bărbații sunt obligați să citească literele de pe Tora și să spună „VeZot HaTora” וְזֹאת הַתּוֹרָה.

C. Cum se roagă de fapt femeile?

Majoritatea femeilor din Israel nu se roagă în timpul săptămânii. Ele se roagă Șaharit de Șabat și de sărbători, iar unele se roagă și Musaf. Ele ascultă citirea Torei și de asemenea Șofarul de Roș Hașana. De Iom Kipur, majoritatea femeilor participă la toate rugăciunile.

Ele participă la Kiduș de Șabat, la aprinderea lumânărilor de Hanuca și la citirea Meghila-ei (Ester) de Purim.

Șavuot - practici de sărbătoare [anul 5786]

Câteva reguli pentru sărbătoarea de Şavuot care cade Vineri și de Şabat

1. Eruv tavşilim עירוב תבשילים

Să nu uităm să facem *eruv tavşilim* pe ziua de Vineri pentru Şabat. Se pot pregăti toate felurile de mâncare și de pus mâncare pe plată. Tacâmurile pot fi spălate.

2. Înainte de intrarea sărbătorii Joi seara, trebuie pregătită o lumânare de *azcara* ca să putem să aprindem Vineri seara toate lumânările de Şabat și de Izkor.
3. Cabalat Şabat קבלת שבת

Noi, aşkenazii, facem Cabalat Şabat ca de Şabat de sărbătoare

4. Există reguli de spălat și pieptănat de Şavuot pe care nu le vom detalia aici.
5. Obiceiul de a mânca lactate.

Acest obicei frumos se ține cel puțin la una din mesele de Şavuot – de obicei de Şabat de dimineață sau de la prânz. Însă – atenție! Obligația de a mânca carne rămâne, deoarece „bucuria sărbătorii constă în carne și vin”.

Atenție: să nu amestecăm carne cu lapte.

6. Pentru cei care învață noaptea, există reguli de rugăciune la binecuvântările de dimineață.

Obiceiul de a mânca lactate de Şavuot

Există câteva explicații pentru acest obicei. Vom aminti câteva.

1. De Şavuot se aduceau la Templu „două pâini” שתי לחם. Ca să ne amintim de aceste pâini, se mănâncă două feluri de mâncare.
 2. Îngerii care au venit la Avram, au mâncat carne cu lapte, deoarece Toraua încă nu le-a fost dată. Ca să dovedim diferența între noi și ei, noi mâncăm lapte și după aceea carne – fără să le amestecăm, fiindcă așa poruncește Toraua – așa dovedim că Tora ne aparține nouă și nu lor.
-

Sidur-ul - Cartea principală de rugăciune a evreilor הַסִּידוּר [anul 5786] (partea I)

I. Contextul istoric al Sidur-ului

Cuvântul *Sidur* vine de la rădăcina SDR סדר care înseamnă „ordine” și chiar „ceremonie”. Acesta este principala carte de rugăciuni a evreilor, care se spun în zilele săptămânii, de Șabat cât și în mare parte a sărbătorilor. Rolul lui nu se aplică doar în cadrul liturgic, ci multe Sidurim includ de asemenea reguli de halacha, binecuvântări (cum ar fi Birkat HaMazon „Binecuvântarea de după masă”) și fragmente din scripturile sfinte (cum ar fi pericopele).

Sidur-ul are o semnificație extrem de profundă, fiind considerat „Cartea Vieții” sau „Cartea celor vii”, care însoțește evreul din clipa nașterii și până la ceremoniile de despărțire. Prin intermediul canonizării ritualului, a legilor și a obiceiurilor, care sunt expuse la schimbări de-a lungul istoriei, Sidur-ul a asigurat păstrarea identității naționale evreiești.

Istoria formării și a canonizării textului rugăciunii

Bazele rugăciunilor principale, cum ar fi rugăciunea de „Șmone-Esre” au fost stabilite încă de persoanele de la Kneset HaGdola, după întoarcerea în țară din exilul babilonean, în secolele 5-2 î.e.n. Însă canonizarea finală s-a procedat mult mai târziu, în perioada Gheonim-ilor, sec. 9-10 e.n. Canonizarea era necesară pentru ca ritualurile liturgice să rămână identice în diferitele comunități evreiești împrăștiate în lume în urma alungărilor majorității din țara Israelului.

Canonizarea s-a bazat pe câteva texte, dintre care două pot fi considerate texte principale:

1. Seder Rav Amram Gaon סדר רב עמרם גאון.

Acest text a fost creat în Babilon în sec. al IX-lea, fiind primul Sidur permanent bazat pe regulile stabilite de înțelepții Talmudului. El a fost trimis în Spania, la Barcelona și a avut o influență coplesitoare asupra textului liturgic.

2. Mahzor Vitry מחזור ויטרי.

Acest text a fost organizat în sec. al XII-lea de către elevi ai înțeleptului Rași. El a stat la baza variantei cunoscute ca „Varianta Așkenaz”.

II. Ordinea rugăciunilor zilelor de săptămână (חול Hol)

Iom Hol חול יום este o zi care nu este Șabat sau sărbătoare, o zi de muncă obișnuită.

În *Iom Hol* se țin 3 rugăciuni în fiecare zi: Arvit – seara după căderea întunericului, Șaharit – după apariția dimineții

În zori și Minha – după amiază. Dacă este și Roș Hodeș, se adaugă după Șaharit rugăciunea de Musaf מוסף.

1. **Şaharit שחרית**

Rugăciunea de Şaharit שחרית (dimineață) de zilele de lucru ale săptămânii, poate fi văzută ca cel mai complet model de structură liturgică zilnică, găsindu-se pe o scară spirituală. Cel care se roagă începe cu purificarea corpului, trece prin laudă și recunoaștere, primirea stăpânirii cerurilor, iar la sfârșit se urcă mai sus pentru o cerere personală.

Etapele sunt următoarele:

A. **Pregătiri și învățătură (binecuvântări și ofrande ברכות וקורבנות)**

Rugăciunea de dimineață începe cu binecuvântările de dimineață care exprimă mulțumiri pentru acțiunile fizice reușite de dimineață. După aceea vin câteva fragmente de învățătură și menținere a amintirii liturgice a slujbelor din Templu. Terminăm cu Kadiș de Rabanan, care se spune după învățătură.

B. **Versete de cântec – פסוקי דזמרה**

Este o etapă obligatorie pentru pregătirea celui care se roagă din punct de vedere spiritual, după principiul din midraș „Pururea trebuie să dea lauda Domnului, iar apoi se va ruga”. Acestea cuprind o culegere de psalmi, mai ales din ultimii psalmi (psalmii 145-150) și au către început binecuvântarea *Baruch șeamar* ברוך שְׁאָמַר (binecuvântat este cel care a vorbit) iar la sfârșit *Iștabah* ישתבח (Slăvit), după instrucțiunile din Talmud.

C. **Citirea de Şema și binecuvântările ei קריאת שמע וברכותיה**

Diviziunea de Kriat Şema este o conexiune ideologică între laudă cosmică universală și cererea concentrată din rugăciunea de Amida („18 Esre”) care vine în continuare. Kriat Şema este o mișcă din Tora, pe când cele trei – una înainte și două după – care o înconjoară, sunt reguli de la înțelepți. Cele trei sunt:

1. Prima binecuvântare (*ioșer or* יוצר אור „Cel care luminează”) care întărește credința în superioritatea Domnului.
2. A doua binecuvântare (*ahavat olam* אהבת עולם „Cu o dragoste veșnică”) exprimă iubirea Domnului față de poporul său.
3. Binecuvântarea mântuirii (*gheal Israel* גֹּאֵל יִשְׂרָאֵל „Mântuitorul lui Israel”) întărește stăpânirea totală a Domnului ca mântuitor.
4. Rugăciunea de Amida (שמנה עשרה עמידה) „Şmone Esre”) – apogeul rugăciunii

D. **Rugăciunea de Amida**, care se spune în picioare pe șoptite este componentul principal de halacha (reguli) și apogeul teologic al rugăciunii zilnice. Toate componentele anterioare au folosit ca o pregătire la înălțarea spirituală care călăuzește pe cel care se roagă ca să stea în fața Regelui.

Reguli: datorită poziției ei înalte, există reguli mai severe cum ar fi: haine adecvate, atenție la locul rugăciunii, dacă se poate să fie geamuri în față. Înainte de a începe, se fac trei pași înapoi ca o expresie a dorinței de a sta în fața Domnului.

Cadrul detaliat (zilele de lucru – 19 binecuvântări):

Categorie	Esența conținutului
Primele trei (numai de Şabat)	Recunoașterea Dumnezeului patriarhilor, puterea Sa și sfințenia numelui său

Cele 13 de la mijloc (cererea)	Cereri clare pentru necesitățile omului și ale nației, printre ele: știință, căire, iertare, mântuire, sănătate, binecuvântarea anilor (muncă, întreținere), întoarcerea în țară, dreptate, construcția Ierusalimului și venirea lui Mesia Ben David)
Ultimele trei (mulțumire și pace)	Mulțumire pentru binefacere (<i>hesed</i> חסד), cerere pentru înnoirea Templului (<i>rețe</i> רצח) și binecuvântarea păcii.

Această înălțare spirituală treptată are un scop clar: omul trece printr-un proces de purificare și devotare spirituală, care sunt un element pentru „intrarea” în lumea „de sus” și care compun o piesă necesară pentru atingerea rugăciunii de Amida.

E. [Tahanun](#) תחנון

În zilele care nu sunt Șabat sau sărbătoare se spun rugăciuni de Tahanun. Luni și Joi, zile în care se citește în Tora se spune *Tahanun aroch* (lung), iar în restul zilelor *Tahanun kațar* (scurt).

F. [Citirea Torei](#) קריאת התורה

Luni și Joi se scot cărțile de Tora și se citește în ele. Majoritatea citesc din Tora și în zile de doliu și de post.

G. [Terminarea rugăciunii](#)

La sfârșit se mai adaugă câteva rugăciuni, iar la sfârșit „Alenu Leșabeah” עלינו לשבח.

2. [Minha](#) מנחה

Rugăciunea de Minha se spune după peste o oră după amiază și după părerea multora se poate spune până la căderea nopții.

Majoritatea grupărilor încep cu porțiunea „așre hoșve beitecha” אשרי יושבי ביתך, care se mai spune de două ori de Șaharit.

După aceea vine Amida, după care la mulți se spune și repetarea oficiantului. Pe urmă se spun câteva fragmente de Tahanun și se încheie cu „Alenu Leșabeah”.

În zilele de post rugăciunea este puțin diferită.

3. [Arvit](#) ערבית

A existat o mare dispută între înțelepții din Mișna și Talmud la întrebarea dacă această rugăciune este obligatorie sau este facultativă. Însă oamenii au considerat-o obligatorie.

Începe cu „Citirea de Șema și binecuvântările ei וברכותיה שמע וברכותיה” la care se adaugă câteva binecuvântări. După aceea se spune rugăciunea de Amida fără repetiție și terminăm cu „Aleinu Leșabeah”.

De Sefirat HaOmer se adaugă după Amida numărătoarea de Omer. De Șabat – la intrare și ieșire și de sărbători rugăciunea de Arvit conține schimbări.

Sidur-ul - Cartea principală de rugăciune a evreilor הַסִּידוּר [anul 5786] (partea II)

III. Schimbări liturgice în structură: Șabat și Sărbători majore și minore

Sidur-ul exprimă importanța sfințirii timpurilor prin schimbări drastice în structura rugăciunii permanente, mai ales în rugăciunea de Amida.

A. Rugăciunea de Amida („Șapte”) – Sfințirea zilei în loc de cerere (îndurare)

În zilele de Șabat și Sărbători, rugăciunea de Amida este compusă doar din șapte binecuvântări.

Din rugăciunea zilelor de lucru rămân primele trei și ultimele trei binecuvântări, exact după textul de laudă și mulțumire. Însă cele 13 binecuvântări de la mijloc sunt anulate. Cauza principală din halacha este interzicerea cererilor pentru nevoi personale (inclusiv fizice) în ziua de Șabat, zi consacrată exclusiv nevoilor spirituale. În locul cererilor, în binecuvântarea din mijloc găsim o binecuvântare numită *kedușat haiom* קְדוּשַׁת הַיּוֹם „sfințenia zilei”.

În urma severității acestei interdicții, au fost stabilite reguli clare pentru cei care greșesc. De exemplu: dacă cineva a început din greșeală una din binecuvântările de la mijloc fără să le termine, el va termina binecuvântarea la care se află la mijloc și se întoarce la începutul binecuvântării *kedușat haiom*.

B. Rugăciunea de Musaf מוסף: ofranda suplimentară liturgică și interpretarea ei teologică

Rugăciunea de Musaf (supliment) este o adăugare liturgică care se spune de Șabat, Roș Hodeș, sărbători „Iamim Tovim” și Iom Kipur. Întelepții susțin că rugăciunea poate fi spusă până la sfârșitul zilei, pe când Rabi Iehuda susține „până la șapte ore”. Obiceiul este până la zece minute înainte de Arvit, adică întuneric.

Rugăciunea de Musaf este „Rugăciunea celor Șapte Binecuvântări” și spre deosebire de celelalte rugăciuni de Șabat și sărbători, binecuvântarea de mijloc conține întotdeauna o descriere detaliată a jertfei de Musaf al acelei zile.

Există o dispută teologică legată de esența caracteristicii rugăciunii de Musaf.. Înțelepții medievali numiți Tosfot (Franța și țările din jur, sec. 12-13) susțin că rugăciunea este exclusiv un substitut pentru jertfa de Musaf din Templu. Alții, în frunte cu Raaș (Germania-Spania sec. 13-14) susțin că ea trebuia să fie rugăciunea de „Șmone Esre” pentru Milă, însă ea a fost prescurtată la șapte binecuvântări în semn de respect față de Șabat.

Varianta completă a jertfei de Musaf în binecuvântarea de la mijloc spre deosebire de celelalte rugăciuni de Șabat care conțin *kedușat haiom* dovedește rolul rugăciunii de Musaf ca ancora principală în menținerea amintirii Templului.

C. Rugăciunea de Roș Hodeș și zilele de lucru de Pesah și Sucot – *hol hamoed* חול המועד

Aceste zile conțin o măsură de „sfințenie” (mai puțin decât „sărbătoare”) și de aceea li se adaugă unele rugăciuni, printre care:

- *laale veiavo* יעלה ויבוא. Se adaugă la toate rugăciunile zilei (Șaharit, Minha și Arvit) la Amida la pasajul *bone Ierušalaim* בונה ירושלים sau *Rețe* רצה.
- *Halel* הלל.

Se spune de Roș Hodeș după repetarea rugăciunii de Amida de către oficiant. Se spune cel „parțial, prescurtat”, spre deosebire de zilele de sărbătoare când terminăm Halel-ul.

- Musaf se spune și în aceste zile cu cele Șapte Binecuvântări.

IV. Anexe liturgice: rugăciuni de încadrare și binecuvântări obligatorii

Sidur-ul conține o serie de texte permanente pentru viața de zi cu zi.

1. **Kadiș-ul** קדיש: un cadru liturgic la slăvirea numelui Domnului.

Kadiș-ul este un text în limba aramaică în care declarăm măreția Domnului. Importanța ei este atât de mare încât s-a stabilit că trebuie chiar să fugi ca să ascuți kadiș-ul și poți să întrerupi spunerea „chemarea șma” קריאת שמע ca să spui „amen” אמן și „iehe șme raba” יהא שמה רבה

Există patru feluri principale de Kadiș:

1. Hați Kadiș (jumătate) חצי קדיש. Este textul de bază care se spune după citirea din Tora și după terminarea unui fragment, de exemplu „Verset de cântec”.
2. Kadiș titkabel תתקבל. Se spune după repetarea rugăciunii de Amida de către oficiant. Ea include o rugămintă ca rugăciunile noastre să fie acceptate.
3. Rugăciuni speciale pentru nevoi personale. Kadiș de Rabanan (înțelepți) קדיש דרבנן. Se spune după o învățătură și include rugăciune pentru cei care învață Tora.
4. Kadiș latom (orfan) קדיש יתום. Spun cei aflați în doliu după o porțiune de rugăciuni. La sfârșit este o mică urare pentru pace și viață la tot poporul Israel.
5. Birkat HaMazon ברכת המזון – mițvat ase עשה de Oraita (pentru alimente – o poruncă din Tora).

Aceasta este o poruncă *ase* עשה (obligatorie) din Tora după ce se mănâncă pâine, după cum scrie „[După] ce vei mânca și te vei sătura, vei binecuvânta pe Domnul Dumnezeul tău” (Deuteronom 8:10).

Când mănâncă trei peroane sau mai mult, ei trebuie să facă *zimun* זימון, adică invitație ca să binecuvânteze toți împreună.

Sunt diferențe minore între textele diferitelor grupări de evrei, cum ar fi Sefarad față de unii Așkenaz.

1. **Tefilat HaDerech** תפילת הדרך și rugăciuni personale

Sidur-ul conține rugăciuni pentru nevoi speciale.

1. Tefilat HaDerech תפילת הדרך (rugăciunea pentru drum).

Este o rugăciune pe care o spune o persoană când pleacă la o călătorie mai lungă de 1 *parsa* (cam 3.8 km) sau când drumul pare a fi periculos.

2. Rugăciuni personale

Sidur-ul conține și unele rugăciuni speciale, cum ar fi cele pentru Statul Român sau Statul Israel.

V. Mahzor tefila מחזור – cartea de rugăciuni pentru sărbători

Mahzor tefila sau pe scurt Mahzor este cartea de rugăciuni pentru una sau mai multe sărbători. La început în Mahzor au fost incluse toate rugăciunile anului și doar mai târziu Sidur-ul s-a despărțit, întâi în Așkenaz, iar apoi în celelalte comunități.

Cuvântul Mahzor înseamnă „ciclu”, adică cartea conține ciclul anului după sărbători și posturi.

Formulele liturgice ale rugăciunilor din Sidur s-au păstrat și în Mahzor. Însă, spre deosebire de Sidur în care diferențele dintre ele au fost micșorate mult, în Mahzor sunt deviații mari, mai ales în alegerea Piyutimilor (poezii liturgice), dar și a cutumelor legate de spunerea acestora.

VI. Formulele liturgice ale rugăciunilor

Varietatea de texte arată diversitatea răspândirii evreilor în lume. Se cunosc cel puțin 11 formule de rugăciuni, din care noi vom aminti doar trei:

- Așkenaz אשכנז. Este formula clasică după care se rugau evreii așkenazi, până când o parte a diviziunii hasidice a trecut la formula Sfard, iar mai târziu, în Israel și majoritatea așkenazilor folosesc formula Sfard.
- Sefaradi ספרדי. Formula folosită de evreii din Spania medievală, care după expulzarea evreilor de acolo s-a răspândit printre o mare parte a evreilor din țările islamice.
- Sfard ספרד. Aceasta este formula evreilor hasidici bazată pe formula marelui cabalist ARI HaKadoș, Isaac Luria. Într-o formă simplistă se poate spune că baza este formula așkenaz cu adăugări de la sefarzi. Astăzi este cea mai răspândită formulă atât în Israel cât și diaspora, inclusiv România. Cabaliștii spun că există 12 variante după cele 12 triburi, iar varianta cabalistică a lui Luria este a 13-cea.

Concluzii

Sidur-ul este un document liturgic cu multiple straturi care conțin complexe istorice, halachatice și mistice ale poporului evreu. Din analiza structurii rugăciunilor noi învățăm despre câteva principii teologice profunde:

1. Procesul de înălțare pentru formarea unui cadru

Structura rugăciunilor de zilele de muncă nu este sporadică, ci conține un proces psihologic-spiritual în care enoriașul trece printr-o purificare treptată începând cu recunoașterea binelui (Binecuvântările de dimineață) și până la implorarea finală (Amida).

2. Sfințirea timpului

Diferențele semnificative între numărul de binecuvântări pe zilele de lucru față de cele de Șabat (19 față de 7)

evidențiază poziția zilei de Șabat ca fiind ziua care renunță la necesitățile personale în favoarea gloriei colective spirituale. Pe de altă parte, rugăciunea de Musaf asigură continuitatea ritualului din Templu, în lipsa jertfelor.

3. Unificare în afara cutumelor

Apariția variantei lui ARI-Luria (varianta Sfard) și acceptarea ei de către populații largi de așkenazi și sefarzi demonstrează flexibilitatea internă a liturghiei evreiești care face posibilă asortarea la tendințe teologice-cabalistice noi prin crearea unei variante „supra-tribale” care aspiră la eficientizarea spirituală maximală.

Așadar, Sidur-ul este construcția sfințită prin care evreii țin un dialog permanent cu Domnul Dumnezeu și prin ea, națiunea își menține identitatea, memoria trecutului și speranța la dezrobirea - *gheula* הולוא apropiată.